

JACOPO FORONI

1825-1858

Cristina di Svezia

Drottning Christina/Cristina of Sweden

Versione di/version från/version from 1849

Dramma storico-lirico. Divisio in tre atti e cinque parti di
Historisk-lyriskt drama i tre akter med libretto av
Historical-lyrical drama in three acts based on a libretto by

Giovanni Carlo Casanova

Atto primo

Kritisk utgåva av/Critical edition by Anders Wiklund

Levande Musikarv och Kungl. Musikaliska akademien

Syftet med Levande Musikarv är att tillgängliggöra den dolda svenska musikskatten och göra den till en självklar del av dagens repertoar och forskning. Detta sker genom notutgåvor av musik som inte längre är skyddad av upphovsrätten, samt texter om tonsättarna och deras verk. Texterna publiceras i projektets databas på internet, liksom fritt nedladdningsbara notutgåvor. Huvudman är Kungl. Musikaliska akademien i samarbete med Musik- och teaterbiblioteket och Svensk Musik.

Kungl. Musikaliska akademien grundades 1771 av Gustav III med ändamålet att främja tonkonsten och musiklivet i Sverige. Numera är akademien en fristående institution som förenar tradition med ett aktivt engagemang i dagens och morgondagens musikliv.

Swedish Musical Heritage and The Royal Swedish Academy of Music

The purpose of Swedish Musical Heritage is to make accessible forgotten gems of Swedish music and make them a natural feature of the contemporary repertoire and musicology. This it does through editions of sheet music that is no longer protected by copyright, and texts about the composers and their works. This material is available in the project's online database, where the sheet music can be freely downloaded. The project is run under the auspices of the Royal Swedish Academy of Music in association with the Music and Theatre Library of Sweden and Svensk Musik.

The Royal Swedish Academy of Music was founded in 1771 by King Gustav III in order to promote the composition and performance of music in Sweden. Today, the academy is an autonomous institution that combines tradition with active engagement in the contemporary and future music scene.

www.levandemusikarv.se

Huvudredaktör/Editor-in-chief: Anders Wiklund
Notgrafisk redaktör/Score layout editor: Anders Högstedt
Textredaktör/Text editor: Erik Wallrup

Levande Musikarv/Swedish Musical Heritage
Kungl. Musikaliska akademien/The Royal Swedish Academy of Music
Utgåva nr 40/Edition No. 40
2013
Notbild/Score: Public domain. Texter/Texts: © Levande Musikarv
ISMN 979-0-706900-19-3

Levande Musikarv finansieras med medel från/Published with financial support from Kungl. Musikaliska akademien, Kungl. Vitterhetsakademien, Marcus och Amalia Wallenbergs Stiftelse, Statens Musikverk, Riksbankens Jubileumsfond, Svenska Litteratursällskapet i Finland och Kulturdepartementet.
Samarbetspartners/Partners: Musik- och teaterbiblioteket, Svensk Musik och Sveriges Radio.

Personaggi

CRISTINA, Regina di Svezia	Prima Donna Soprano
MARIA EUFROSINA, occulta amante di Gabriele de la Gardie	Seconda Donna
Il Gran Cancelliere OXENSTIERNA	Primo Basso Cantante
ERIK, di lui figlio	Secondo Tenore
MAGNUS GABRIEL DE LA GARDIE, favorito di Cristina e occulto amante di Maria Eufrosina	Primo Tenore
CARLO GUSTAVO, poi Carlo X	Primo Baritono
ARNOLD MESSENIUS nemici occulti di Cristina	Basso profondo comprim.
JOHAN, di lui figlio	Secondo Tenore

CORO

Guerrieri svedesi, Grandi del Regno, Cavalieri, Nobili
Popolo, Congiurati, Pescatori, Dame di Corte

L'epoca la metà del secolo XVII

L'azione ha luogo in Stockholm
e in un' isoletta poco discosta della città

Orkesterbesättning Orchestration

Ottavino

Flauto I, II

Oboe I, II

Clarinetto I, II in B

Fagotto I, II

Corno I, II in Ess

Corno III, IV in B, E

Tromba I, II in Ess, E

Trombone I, II, III

Cimbasso

Timpani

Gran Cassa e Piatti

Arpa

Violino I

Violino II

Viola

Violoncello

Basso

Jacopo Foroni

Jacopo Foroni (1825–1858) tillhörde en betydande musiksläkt från trakten kring Verona (han föddes i Valeggio sul Mincio) och hade tidigt gjort sig känd som en skicklig och framstående dirigent och musiker. I det italienska 1840-talets myllrande operaliv var han en av många lovande talanger (Verdi var en annan) som skulle föra arvet från Donizetti vidare. När så Verdi blev den som tog ledningen efter 1850 var Foroni redan i Sverige och hade mer eller mindre givit upp en italiensk karriär.

Hans utbildning inleddes under fadern Domenico och han fortsatte med Alberto Mazzucato som lärare (i komposition och instrumentation). Den senare var mer inriktad mot en centraleuropeisk musik med bland annat Bach och Beethoven som förebilder, något som också lyser igenom i Foronis musik för scenen. I *Gazzetta Musicale di Milano* skrev Mazzucato efter premiären på *Margherita* (1848) en intressant artikel om den nya unga begåvningen. Artikeln är också en intressant analys av den italienska operan och dess vilshenhet efter Donizetti och hur det centraleuropeiska inflytandet skulle hanteras visavi den stora italienska traditionen. Denna diskussion som Mazzucato initierar skulle eskalera under 1800-talet och nå sin höjdpunkt med ”problemet Puccini” i slutet av århundradet.

1846 debuterar Foroni med stort bifall som operadirigent i Milano, för att senare under året äta sig ledningen för en turnerande orkester vilket för honom till Frankrike, Belgien och Spanien. 1847 är han tillbaka i Milano där han framträder både som dirigent och pianist och nu också som kompositör, med redan nämnda *Margherita* på Teatro Re i Milano som betydande framgång året därpå.

I och med att Foroni övertar den musikaliska ledningen för Vincenzo Gallis operatrupp, som är på Skandinavienturné 1848–49, flyttas Foronis verksamhet från Italien. Trots flera återbesök med såväl operor som orkesterverk blir han en främmande fågel i det italienska musiklivet och hans verk uppskattas inte. I Stockholm däremot blir han mer framgångsrik. Han utnämns till hovkapellmästare 1849 och får därmed en betydande ställning i det stockholmska musiklivet. Han låter framföra flera av Beethovens symfonier som ”Eroican” 1851, liksom Schumanns symfonier 1853 (bland annat nr 2 vilken är tillägnad Oscar I) och Mendelssohns *Elijah* 1854. Det första Wagnerverket blir uvertyren till *Tannhäuser* 1856 och på Kungliga Teatern introducerar Foroni såväl den samtida italienska som den franska repertoaren.

Alla samtida källor framhåller Foronis utåtriktade och charmerande väsen. Men han var uppenbarligen en krävande kapellmästare och tolererade inget hafsverk när det gällde instudering. Utan tvekan blev han en välbehövlig injektion i det svenska musiklivet och stora var de förhoppningar som knöts till den unge italienaren. Han kom att skriva en hel del scenmusik (vilket ingick i hans uppdrag som kapellmästare), både till pjäser och tillfällighetsstycken. Han lärde sig snabbt svenska (han tycks ha haft en stor språkbegåvning: han lär ha behärskat sex språk) och hans brev till bland andra vännen August Blanche är små miniatyrer av språkkonst.

Några månader före uppförandet av sin enda opera på svenska, *Advokaten Pathelin*, dör plötsligt Foroni i kolera 1858. Samtiden är bestört och den döde maestron begravs vid ett imponerade gravmonument på Norra kyrkogården i Stockholm.

© Anders Wiklund, Levande Musikarv

Cristina di Svezia

1849 är ett märkesår i svenskt musikliv. Då gör Jacopo Foroni entré i Sverige. Fast egentligen skulle han inte ha kommit. Vincenzo Gallis operatrupp gjorde under åren 1847–48 en Skandinavienturné, vilken innan den nådde Sverige hade innehållit ett gästspel på den kungliga teatern i Köpenhamn, där dirigenten hette Paolo Sperati. I truppen ingick också bland andra barytonen Gian Carlo Casanova, sopranen Rosina Penco, tenorerna Ettore Caggiati och Francesco Ciaffei. På grund av politiska händelser i form av ett uppror i Schleswig-Holstein hade Köpenhamn tömts på kungligheter och aristokrater vilket lett till att också teatern blivit allt tommare. Truppen tog sig över till Sverige och gav flera föreställningar i Malmö, Ystad, Kristianstad, Karlshamn och Karlskrona. Man hade spelat bland annat Donizettis *Kärleksdrycken* och *Don Pasquale*, allt med stor framgång.

När truppen kom till Stockholm installerade den sig på Anders Lindbergs Mindre Teatern. Det italienska sällskapet hade en enorm framgång och dränerade den Kungliga Teatern väsentligt på publik. Operans ledning fann för gott att inleda ett samarbete med italienarna och lät dem disponera över operascenen från oktober 1848 till april 1849. Men redan i slutet av november kom det till en brytning. Allehanda vredesutbrott från framför allt Casanova, men också hovkapellmästaren Johan Fredrik Berwalds inkompetens gällande den italienska repertoaren liksom hans osmidiga umgänge med italienarna ledde till kollapsen med den kungliga scenen. Gallis trupp återgick till Mindre Teatern i januari 1849. Då hade dirigenten Paolo Sperati redan lämnat truppen och Galli hade kallat en ung *maestro*, Jacopo Foroni, som anlände till Stockholm i december 1848.

Foroni dirigerade under sin tid med truppen en varierad repertoar ur den samtida italienska operan som till exempel Donizettis *Parisina*, *Linda di Chamonix*, *Lucretia Borgia*, *Lucia di Lammermoor*, Bellinis *Beatrice di Tenda*, Rossinis *Barberaren i Sevilla* och Verdis *I Lombardi*. I januari 1849 påbörjar han sin opera om drottning Kristina, *Cristina di Svezia*, till libretto av truppens baryton Gio Carlo Casanova. Detta gjorde han i första hand för att presentera sig själv för en svensk publik, men också som en tribut till en regent som abdikerat, konverterat till katolicismen och lämnat sitt hemland för Italien. Musiken tillägnas Oscar I, som själv hade utbildats till tonsättare av Adolf Fredrik Lindblad och 1833–34 med stor framgång fullbordat Edvard Brendlers opera *Ryno*. Under sin prinstid hade Oscar gjort sig välkänd inom den europeiska musikeliten och skapat personliga relationer till storheter som Rossini, Schumann och Mendelssohn. Libretto till *Cristina di Svezia* tillägnades änkedrottningen Désirée. Operan får sin upremiär den 19 maj 1849 med bland andra H. C. Andersen i publiken – i hans självbiografi finns en entusiastisk beskrivning av föreställningen.

Verket behandlar drottning Kristinas abdikation och beskriver i fem bilder (Kärlek–Äktenskap–Sammansvärjningen–Den flyktade drömmen–Tronavsägelsen) händelseförloppet. I sann 1800-talsanda är orsaken till abdikationen inte Kristinas övergång till katolicismen, utan kärlek: dels den till Magnus Gabriel de la Gardie, vilken förbjuds gifta sig med sin älskade Maria Euphrosyne, dels den till blivande kungen Carl Gustav.

Foroni har ett starkt grepp om det musikdramatiska uttrycket i operan. Hans musik driver effektivt händelseförloppet framåt framst genom en melodisk uppfinning som är ”catchy” i Verdis anda. Om Foroni valt sin fortsatta karriär i Italien hade Verdi säkerligen haft en värdig medspelare på operascenen. Foronis instrumentationskonst röjer en influens från en mer centraleuropeisk orkesterklang än den gängse italienska, med raffinerade orkesterfärger och långt mer av kontrapunkt än vad man finner i samtida italiensk orkestermusik. Och även om hans rötter är i det tidiga 1800-talet, så visar ändå hans skapande en medvetenhet om den nya musik som växer fram i Centraleuropa med tonsättare som Mendelssohn, Schumann och Liszt.

Redan i uvertyren till *Cristina di Svezia* röjer Foroni sin kunskap om den europeiska musiken utanför Italien, men också en vacker gest

åt den nya publik som Foroni skrev för. I styckets inledning citerar han på instrumentalt raffinerat sätt "Näckens polska", en melodi som européer under 1800-talet förknippade med Sverige och Skandinavien (där det stora exemplet på dess användning i Ofelias scen i fjärde akten av Thomas *Hamlet*, skriven för Christina Nilsson). Polskan finns i olika versioner inom Sverige men det är tveksamt om den finns i andra folkmusikkulturer utanför Sverige som "La Follia" (i Sverige känd som bland annat "Sinclairvisan"). Under 1800-talets första hälft togs polskan upp av studentsångare som ofta använde melodin i olika arrangemang vid konserter inom och utom Sverige, och Friedrich Kuhlau använde melodin i både *Elverhøj* och i ett variationsverk för två flöjter. Studentsångarkonserter kan Foroni mycket väl ha mött i Stockholm efter sin ankomst i december 1848 och Kuhlau bör ha varit bekant för honom, dels genom utbildningen hos Alberto Mazzucato i Milano, dels genom de turnéer han genomförde med olika orkestrar i Mellaneuropa 1845–46.

Cristina di Svezia skulle komma att framföras också i Italien – på Teatro Grande i Trieste 1850. För detta tillfälle omarbetade Foroni operan genom tillägg, förkortningar och ominstrumenteringar av originalversionen. Autografen i Archivio Ricordi, som nu återfinns i Biblioteca Nazionale Braidense i Milano, utgör Triesteversionen. Således innehåller autografen endast delar av originalversionen av operan. Rekonstruktionen av 1849 års version är endast möjlig genom den partiturstudie som förvaras i Musik- och teaterbiblioteket i Stockholm vilken utgör Mindre Teaterns egen referenskopia av verket. Utgåvan som här föreligger fick sitt första nutida framförande 2007 i en konsertant version vid Stiftelsen Internationella Västena-akademien.

För nya versionen till Trieste är bland annat concertatot i första aktens Introduzione (nr 1) dels kortat, dels transponerat från D- till C-dur. Duetten mellan Maria och Magnus Gabriel (nr 2) är i sin första version helt logisk då Cristina i numret innan förbjudit deras giftermål. Här får man en djupare belysning av de älskande vilka i övrigt i operan är rätt undanskymda. I 1850 års version bestämmer sig Foroni för att fokusera mer på Cristina. Han använder den ursprungliga inledningen till duetten där Maria finns med, men låter därefter Cristina göra en oväntad entré, avfärda Maria som går och sedan följer en uppgörelse med mellan Cristina och Magnus, hennes tidigare älskare. Denna nya duett bygger på material från den tidigare versionen men mindre flexibel och dramaturgiskt organisk. Den tredje akten inleds i Stockholmsversionen med en stor duett mellan Cristina och Gustavo. Denna behåller Foroni 1850, men lägger till ytterligare en aria för Gustavo, som är reflekterande till sin karaktär fast också en ömsint kärleksförklaring till Cristina. Musiken är storslagen, men proportionerna i akten får kraftig slagsida med två så massiva nummer som inledning. Möjligen kan detta och det för italienarna främmande temat om svunna händelser i ett avlägset nordiskt land ha påverkat mottagandet. För trots goda recensioner kom operan aldrig att riktigt slå an och den försvann snabbt från repertoaren. Att drottning Kristina som historisk person ändå var välkänd för italienarna hjälpte inte heller.

© Anders Wiklund, Levande Musikarv

Litteratur:

Tajani, Angelo, *Iacopo Foroni – dalle barricate al Regio Podio*, Sarno: Edizioni dell' Ippogrifo, 1995 (*Iacopo Foroni – från barrikaderna till Kungliga Operan*, sv. övers. Vibeke Edmond, Höör: 2 kronors förlag, 2002)

Kritisk kommentar

Källmaterial

Manuskript

A Autograf. Archivio Ricordi, Milano, (Mr), (MS Rari-F2-11-12) deponerad i Biblioteca Braidense, Milano. Vid utarbetandet av editionen har denna källa inte varit tillgänglig. På grund av den komplexa ägandesituationen av arkivet har det varit omöjligt att erhålla en reproduktion av manuskriptet. I januari 2007 har dock manuskriptet studerats på plats och jämförts med **Sthlm** (se kommentar nedan).

Sthlm. Musik- och teaterbiblioteket, Stockholm, Sv. Saml. –Ä. Kopia utförd i samband med premiären på Mindre Teatern i Stockholm 1849. På titelsidan finns följande text:

Cristina Regina di Svezia/ Damma Storico-Lirico in Tre Atti/ Di Giovanni Carlo Casanova./Posta in Musica dal Maestro Jacobo [sic] Foroni./ Uppförd första gången den 19 Mai 1849. På/Mindre Teatern i Stockholm af Italienska Theater Truppen.

Partituret innehåller 661 sidor utförda av två kopister där den ene skrivit akt 1 (uvertyr, N.1–4) och den andre (N.5–11).

Tryckta källor

klavRi klaverutdrag. Biblioteca del Conservatorio G. Verdi, Milano, vol. 145: 48-49-50, 51. Förlaget G. Ricordi lät iordningställa fyra nummer ur operan till försäljning för att få en uppfattning om efterfrågan av ett komplett klaverutdrag. De fyra numren publicerades strax före den italienska premiären 1850. Autografen innehåller en numreringsom avser klaverutdraget och utförts av förlaget. Partituret har brutits upp i mindre delar (1–24) som avsåg separat publicering men som också kunde läggas samman och tillhandhållas som ett komplett klaverutdrag. Urvalet föll på N.2 som är den ursprungliga duetten mellan Gabriele och Maria, men här i den nya versionen för Trieste 1850 skrivna för Cristina och Gabriele. Duetten är uppdelad i två nummer: N.5 Scena e Romanza [Gabriele] och N.6 Scena e Duetto [Gabriele–Cristina]. De övriga två numren är N.11 "Voga, voga pescator" här kallad Preludio e Barcaruola samt N.12 Gustavos Romanza.

Samtliga klaverutdrag har följande titel:

CRISTINA DI SVEZIA/Damma storico lirico di G.C.Casanova/posta in musica ed umilmente dedicata la S.M. OSCAR 1mo/ Re di Svezia e Norvegia & & & /da/Jacopo Foroni/Proprietà dell'Editore che si riserva il diritto della stampa di tutto le riduzione, traduzioni e composizioni sopra quest'Opera. Riduzione di L.Fruzzi. [i nedre vänstra hörnet] Firenze, G. Ricordi e Joubaud.

Duetten har plåtnummer N 22845 N och N 22846 N. "Voga, voga pescator" har nummer N 22854 N och Romanza N 22852 N. Något ytterligare nummer ur operan publicerades aldrig och inte heller utgavs något komplett klaverutdrag. En bidragande orsak till detta var operans misslyckade premiär i Trieste. En genomgång av förlagets s.k. *librone*, d.v.s. förteckningen över publicerade verks plåtnummer, visar att de tre nummer som använts för *Cristina*, gavs till andra, senare publicerade verk.

Libretti

Sthlm¹⁸⁴⁹. Musik- och Teaterbiblioteket, Stockholm, Dramatik Sv. Rar. Librettot är tvåspråkigt med den italienska texten på vänstersidor och den svenska på högersidor. Librettot har följande struktur:

S. 2:

CRISTINA DI SVEZIA./DRAMMA STORICO-LIRICO/DIVISO IN CINQUE PARTI./DI/GIO CARLO CASANOVA./DAL MEDESIMO/DEDICATO/A/S.M./ EUGENIA BERNARDINA DESIDERIA./REGINA DI SVEZIA ETC ETC./STOCKHOLM/PRESSO RUDOLF WALL./1849

S. 3:

DROTTNING CHRISTINA./HISTORISK-LYRISK DRAM/II/FEM AFDELNINGAR./AF/GIO CARLO CASANOVA./AF DENSAMED/TILLEGNAD/HENNES MAJ/T/EUGENIA BERNHARDINA DESIDÈRIA./DROTTNING AF SVERIGE, ETC./STOCKHOLM/TRYCKT HOS RUDOLF WALL/1849.

S. 4:

blank

S. 5–6:

A/SUA MAESTÀ EUGENIA BERNARDINA DESIDERIA./REIGNA DI SVEIZA/
Maestà!A VOI Augustissima donna, che tanto intelletto d'amore avete per le arti: a Voi sposa ben degna di un' Eroe, madre felice al più giusto, al più diletto dei Rè, intitulo il mio disadorno lavoro. Fregiato del VOSTRO Nome egli avrà luce da lui e perdono per lui d'ogni menda; VOI sola lo strapperete all' oblio che nato appena lo avrebbe ricoperto forse per sempre./Ò, SÖVRANA! Cui le benedizioni dei popoli han coronata non isdegnate la voce di reverenza che dal mio petto s'elewa alla VOSTRA MAESTÀ come profumo di un cuore riconoscente./Umill: e devoto./GIO CARLO CASANOVA

S. 7–8:

TILL/HENNES MAJESTÄT/ENKE-DROTTNINGEN/EUGENIA BERNHARDINA DESIDERIA./
Ers Majestät!/Eder, Högborna Furstinna! Så utmärkt af kärlek till konsten, en hjertes värdiga maka, en lycklig moder till den rättträdigaste, den mest älskade Konung, tillegnar jag mitt anspråklösa arbete...

S. 9:

blank

S. 10, 12:

PROEMIO [Gio Carlo Casanova]

S. 11, 13:

FÖRETAL [Gio Carlo Casanova]

S. 14:

Personaggi:/CRISTINA, Regina di Svezia. Sgra ROSINA PENCO./ MARIA EUFROSINA, occulta amante/di Gabriele De la Gardie. ALEX DELEEN/Il Gran Cancelliere OXENSTIERNA. [Sig.] GIO CARLO CASANOVA./ERIK, di lui figlio. FRANCESCO CIAFFELI./ETTORE CAGGIATI./MAGNUS GABRIEL DE LA GARDIE, favorito di Cristina e oc-/culto amante di Maria Eufrosina. FRANCESCO CIAFFELI./ETTORE CAGGIATI./CARLO GUSTAVO, poi Carlo X. LUIGI DELLA SANTA./ARNOLD MESSENIUS./CARLO, di lui figlio/nemici occulti di Cristina./VINCENZO GALLI./N.GIUSEPPINI./CORO/Guerrieri Svedesi, Grandi del Regno, Cavalieri, Nobili,/Popolo, Congiurati, Pescatori, Dame di Corte./ Lepoca la metà del Secolo XVII./Lazione ha luogo in Stockholm/e in un' Isoletta poco discostad all Cità.

S. 15:

Personer:/CHRISTINA, Drottning af Sverige. M:/ROSINA PENCO./MARIA EUPHROSINA, i hemlig-/het älskande Gabriel de la Gardie. ALEX.DELEEN./AXEL OXENSTIERNA, Riks-/Canceller. Hr Gio Carlo Casanova./ERIK, hans son. FRANCESCO CIAFFEI./ETTORE CAGGIATI./MAGNUS GABRIEL DE LA GAR-/DIE, Christinas favorit och Ma-/rias älskare. FRANCESCO CIAFFEI./ETTORE CAGGIATI./CARL GUSTAV, sedermera Carl/den Tionde. LUIGI DELLA SANTA./ARNOLD MESSENIUS/CARL, hans son/Christinas hemliga fiender./VINCENZO GALLI/N.GIUSEPPINI./CHOR AF/Svenska krigare, Riddare, Rikets Råd, Ädlingar, Folk./Sammansvarne, Fiskare, Hofdamer./Tidpunkten: medlet af sjuttonde århundradet./Handlingen försiggår dels i Stockholm och dels på en liten ö, något aflägsen ifrån staden.

S. 16–81:

Librettot till *Cristina di Svezia*

S. 82–90:

Citazione storiche

I librettoexten finns talrika hänvisningar till olika franska källor som Casanova använt sig av och i denna del av librettot finns dessa franska texter återgivna. Använda källor har citerats från librettot och utgörs av bl.a. *Memoires de Christine*, Paris 1830; Lemoine *Histoire de Suède*, Paris 1844; Erik Gustaf Geijer, *Histoire de Suède* (fransk övers. av J.F. de Lundblad); Jean-Pierre Catteau-Calleville, *Histoire de Suède*, Paris 1815.]

Tri¹⁸⁵⁰. Museo Internazionale e Biblioteca della Musica, Bologna, (Bc), Lo.7586. Librettot publicerat inför premiären. Librettot har följande struktur:

S. 1:

CRISTINA REGINA DI SVEZIA/Dramma storico-lirico in 5 parti/ DI/GIO.CARLO CASANOVA/MUSICA DEL MAESTRO/JACOPO FORONI/Milano/DAL' I.R.STABILIMENTO NAZIONALE PRIVILEGIATO DI/GIOVANNI RICORDI/Cont.degli Omenoni, N 1720./e sotto il portico a fianco dell' I.R. Teatro alla Scala/MDC-CCL/22745

S. 2:

förläggarens rätt till verket

AVVERTIMENTO.*Il presente libretto, essendo di esclusiva proprietà dell' editore Giovanni Ricordi, come venne annunciato nella Gazzetta di Milano ed in altri Giornali d'Italia, re-istano diffidati i signori Tipografi e Libraj di astenersi dalla ristampa dello stesso o dalla introduzione e vendita di ristampe non autorizzate dall' editore proprietario, di-/-chiarendo si dal medesimo procederà con tutto il rigore delle Leggi verso chiunque si rendesse colpevole di simili infrazioni dei suoi diritti di proprietà a lui derivati per legittimo acquisto, e quindi protetti dalla vigenti Legge, e più particolarmente tutelati dalle Convenzioni fra i diversi Stati italiani.*

S. 3:

Personaggi:/CRISTINA, Regina di Svezia. sig (Prima Donna Soprano)/MARIA EUFROSINA, occulta/amante di Gabriele De la Gardie... sig^a (Seconda Donna)/Il Gran Cancelliere OXEN-/STIERNA(I) sig (Primo Basso Cantante)/ERIK, di lui figlio sig. (Secondo Tenore)/MAGNUS GABRIEL DE LA/ GARDIE, favorito di Cristina e occulto amante di Maria Eufrosina.. sig. (Primo Tenore)/CARLO GUSTAVO, poi Carlo X sig. (Primo Baritono)/ARNOLD MESSENIUS/sig. (Basso prof.comprim.)/JOAN, di lui figlio/nemici occulti di Cristina sig. (Secondo Tenore)/CORO/Guerrieri Svedesi, Grandi del Regno, Cavalieri, Nobili,/Popolo, Congiurati, Pescatori, Dame di Corte./L'epoca la metà del Secolo XVII./L'azione ha luogo in Stockholm/e in un' Isoletta poco discostad all Città.

S. 4:

Blank

S. 5:

ARGOMENTO

S. 6:

Blank

S. 7–39

Librettot till *Cristina Regina di Svezia*

S. 40–48

CITAZIONE STORICHE

[En identisk text med den som beskrivs ovan i det italiensk/svenska librettot]

Detta libretto överensstämmer helt med den reviderade **A** som beskrivs nedan i Kommentaren.

Kommentarer

Någon kritisk berättelse har inte upprättas då dels autografen inte varit tillgänglig för studium, dels att verket nderats för ett framförande (Vadstena-akademien augusti 2007). Kommentarer finns dock markerade i det arbetsmaterial i form av papperskopior av **Sthlm** som använts vid editionsarbetet. Avsikten med framförandet var att ge verkets ursprungliga version och då **A** bearbetats inför det italienska framförandet 1850, har **Sthlm** såsom enda originalversion utgjort primärkälla. De obearbetade delarna av **A** skulle kunna ha utgjort primärunderlag men det har omöjliggjorts av otillgängligheten av manuskriptet.

Sthlm

Denna kopia följer helt **A** vad den ursprungliga versionen anbelangar, d.v.s. den version som framfördes på Mindre teatern 1849. Partituret innehåller en stor mängd felaktigheter vilka dock har korrigerats utan vidare kommentar. Det gäller främst uteblivna förtecken, felaktiga toner i ackord mellan olika instrumentgrupper, inkonsekvent artikulation o.s.v. Det skall påpekas att detta är uppenbart kopistlarv; Foronis partitur är alltid synnerligen noggrant och entydigt utskrivet. På en punkt frångår utgåvan läsarten i **A** och **Sthlm**. Det gäller N.5 t. 1–68 där Vni I–II och Vle. är noterade alla scordatura, d.v.s. med omstämda strängar:

Utgåvan har transponerat 1–68 till normal stämning. Efter t. 68 anges "Violini si accordino [sic] al Solito", d.v.s. att man stämmer om till normalstämning. Detta förklarar också varför Vni I–II och Vle saknas i recitativet t. 69-78 och Vc. spelar brutna ackord.

Jacopo Foroni

Jacopo Foroni (1825-1858) belonged to a significant musical family from the region around Verona (he was born in Valeggio sul Mincio) and from an early age had made himself known as an accomplished and distinguished conductor and musician. On the teeming Italian opera scene of the 1840s, he was one of many promising talents (another being Verdi) that would carry forward the legacy of Donizetti. When Verdi became prominent in 1850, Foroni was already in Sweden and had more or less relinquished an Italian career.

His education began with his father Domenico and continued with Alberto Mazzucato, with whom he studied composition and orchestration. The latter was musically more oriented towards central European music, including Bach and Beethoven, which is also evident in Foroni's music for the stage. After the premiere of *Margherita* (1848) Mazzucato wrote an interesting article about the new young talent in the *Gazzetta Musicale di Milano*. This article is also a fascinating analysis of the Italian opera and its disorientation after Donizetti, together with how the Central European influence was handled versus the great Italian tradition. The discussion initiated by Mazzucato would escalate during the 1800s, reaching its peak with the 'Puccini problem' at the end of the century.

In 1846 Foroni debuted to wide acclaim as an opera conductor in Milan, and later that year undertook the management of a touring orchestra, which brought him to France, Belgium and Spain. In 1847 he returned to Milan where he appeared as both conductor and pianist, and also as a composer, with the aforementioned *Margherita* at the Teatro Re in Milan, being a significant success the following year.

When Foroni assumed the musical leadership of Vincenzo Galli's opera troupe, which was on a Scandinavia Tour 1848-49, his activities moved away from Italy. Despite several visits for both opera and orchestral work, he became a rare figure on the Italian music scene, and his work was not appreciated. In Stockholm, however, he became increasingly successful. He was appointed as the Court Conductor in 1849, and thus took on a significant position in the musical life of Stockholm. He premiered many of Beethoven's symphonies including the 'Eroica' in 1851, as well as Schumann's symphonies in 1853 (including no. 2 which is dedicated to Oscar I) and Mendelssohn's *Elijah* 1854. The first work by Wagner heard in Sweden was the overture to *Tannhäuser* in 1856, and at the Kungliga Teatern (the Royal Opera), Foroni introduced both the contemporary Italian and French repertoire.

All contemporary sources emphasise Foroni's outgoing and charming demeanor. However, he was obviously a demanding conductor and tolerated no rushed jobs when it came to studying. Undoubtedly, he was a much-needed injection of vigour into the Swedish music scene and there were great hopes attached to the young Italian. He would come to write much music for the stage (part of his remit as a court conductor) both for plays as well as incidental pieces. He quickly learned Swedish (he seems to have had a great gift for languages, and is said to have mastered six) and his letters to, amongst others, his friend August Blanche are small miniatures of linguistic excellence.

A few months before the staging of his only opera in Swedish, *Advokaten Pathelin*, Foroni died suddenly from cholera in 1858. Contemporary society was shocked and the late maestro was buried, with an impressive funerary monument, at the Northern Cemetery in Stockholm.

© Anders Wiklund, Levande Musikarv
Trans. Robin McGinley

Cristina di Svezia

1849 is something of a milestone in Swedish music history, for it was in this year that fate brought Jacopo Foroni to Sweden. Vincenzo Galli's opera troupe had spent the previous two years touring Scandinavia, and before reaching Stockholm had given a guest performance at the Royal Theatre in Copenhagen, where the conductor was Paolo Sperati. The company also included baritone Gian Carlo Casanova, soprano Rosina Penco and tenors Ettore Caggiati and Francesco Ciaffei. Owing to political circumstances, namely an uprising in Schleswig-Holstein, royals and aristocrats had fled Copenhagen, leaving the theatres increasingly empty in the process. The troupe travelled on to Sweden and gave a number of much eulogised performances in Malmö, Ystad, Kristianstad, Karlshamn and Karlskrona, including Donizetti's *L'elisir d'amour* and Don Pasquale.

On arriving in Stockholm, the troupe installed itself at Anders Lindberg's Mindre Teatern, where it reaped such enormous success that the Royal Court Opera management, faced with a defecting public, deigned to come to a working agreement with the Italians that gave them use of its stage from October 1848 to the following April. But it did not take long for ruptures to appear; by November, general fits of rage – particularly from Casanova – and the incompetence of Royal Court Orchestra director Johan Fredrik Berwald regarding the Italian repertoire and his stiff demeanour with the Italians, led to the collapse of the partnership. Galli's troupe returned to the Mindre Teatern in January 1849, but not before conductor Paolo Sperati had parted company with them, forcing Galli to enlist a young maestro, Jacopo Foroni, who arrived in Stockholm in December 1848.

During his time with the troupe, Foroni conducted a variety of works from the contemporary Italian opera repertoire, such as Donizetti's *Parisina*, Linda di Chamonix, Lucretia Borgia and Lucia di Lammermoor, Bellini's *Beatrice di Tenda*, Rossini's *Barber of Seville* and Verdi's *I Lombardi*. The month after his arrival, in order to introduce himself to the Swedish public and pay tribute to a monarch who had abdicated, converted to Catholicism and left her homeland for Italy, he began work on his opera on Queen Christina – *Cristina di Svezia* – to a libretto by the troupe's baritone Gio Carlo Casanova. The music he dedicated to King Oscar I, who had successfully completed Edvard Brendler's opera *Ryno* back in 1834, having been instructed in the art of composition by Adolf Fredrik Lindblad. As a prince, Oscar had made a name for himself with the European music establishment and made the personal acquaintance of such greats as Rossini, Schumann and Mendelssohn. The libretto to *Cristina di Svezia* he dedicated to the queen mother, Désirée. The opera was premiered on 19 May 1849 to an audience that included Hans Christian Andersen, who gave an enthusiastic account of the performance in his autobiography.

The opera centres on Queen Christina's abdication, describing events in five tableaux (Love–Marriage–The conspiracy–Disillusion–The abdication). In true 19th century spirit, the cause of Christina's abdication is not her conversion to the Roman faith, but love: love for Magnus Gabriel de la Gardie, whom she forbids from marrying his beloved Maria Euphrosyne, and love for the future king, Carl Gustav.

Foroni keeps a firm grasp on the drama of the opera, his music propelling the events through the effective use of a catchy Verdi-esque melodic conceit. If Foroni had opted to continue his career in Italy, Verdi would undoubtedly have had a worthy rival on the opera scene. Foroni's orchestration reveals influences from a more Central European sound than the conventional Italian, with refined timbres and far more counterpoint than is found in contemporary Italian opera scores. And even though his roots are in the early 1800s, his works still display an awareness of the new music that was emerging in Central Europe from the pens of such composers as Mendelssohn, Schumann and Liszt.

Already in the overture to *Cristina di Svezia*, Foroni reveals his knowledge of European music outside Italy, and with a delightful nod towards his new audiences he cites in the prelude with instrumental

refinement “Näckens polska”, a tune that 19th century Europeans associated with Sweden and Scandinavia (of which the prime example is Ophelia’s scene in the fourth act of Thomas’s *Hamlet*, written for Christina Nilsson). There are various versions of the polska in Sweden, but it is unlikely to exist in other folk music cultures outside Sweden, as is the case with “La Follia” (known in Sweden as “Sinclairvisan” – the Sinclair Song). In the first half of the 19th century, the polska was adopted by student singers in Sweden, who would use the tune in various arrangements at home and abroad, and it was borrowed by Friedrich Kuhlau for his *Elverhøj* and a variation for two flutes. Foroni might well have encountered such student performances in Stockholm after his arrival in December 1848, and he ought to have been acquainted with Kuhlau, partly through his studies for Alberto Mazzucato in Milano, and partly through the tours he did with various orchestras in Central Europe between 1845 and 1846.

Cristina di Svezia would later be performed in Italy – at the Teatro Grande in Trieste in 1850. For this occasion, Foroni revised the opera, adding and shortening passages and re-orchestrating the original version. The autograph in the Archivio Ricordi, which is now housed in the Biblioteca Nazionale Braidense in Milan, is the Trieste version, and as such contains only parts of the opera’s original scoring. The reconstruction of the 1849 version has only been made possible thanks to a copy of the score kept at the Music and Theatre Library of Sweden in Stockholm, which serves as the Mindre Teatern’s own reference copy of the work. This present edition was given its first modern premiere as a concert performance in 2007 by the Vadstena Academy.

The later Trieste version has a briefer and transposed (from D major to C major) concertato in the prelude to Act I (no. 1). Immediately succeeding Cristina’s marriage ban, the duet between Maria and Magnus Gabriel (no. 2) follows the internal logic of the drama and gives us deeper insight into the two lovers, whom the opera otherwise keeps very much in the background. In the 1850 version, however, Foroni focuses more on Cristina, and retaining the original introduction to the Maria-Magnus duet, has Cristina make an unexpected entrance and dismiss Maria before engaging in a marriage pact with Magnus, her former lover. This new duet recycles material from the earlier version but is less flexible and dramatically organic. In the Stockholm version, the third act begins with a grand duet between Cristina and Gustavo. This Foroni keeps in the 1850 version, but adds another aria for Gustavo that is at once reflective and a tender declaration of love for Cristina. The music is grand, but the proportions of the act are thrown utterly off balance by the two massive introductory numbers. It is likely that this and the unfamiliar (for Italians) theme of bygone events in a remote Scandinavian country tarnished its reception; for despite its favourable reviews, and the fact that Queen Christina as a historical person was well known to the Italians, the opera never really caught on and disappeared quickly from the repertoire.

© *Anders Wiklund*, Levande Musikarv/Swedish Musical Heritage

Bibliography:

Tajani, Angelo, *Iacopo Foroni – dalle barricate al Regio Podio*, Sarno: Edizioni dell’ Ippogrifo, 1995 (*Iacopo Foroni – från barrikaderna till Kungliga Operan*, Sw. trans. Vibeke Edmond, Höör: 2 kronors förlag, 2002)